

zich ook ervan onthouden. Zij dwingen den arts, die zijn brood moet verdienen, als het ware, met hen te concurreeren. En hoe zal de assistent, die heden aan een vroedvrouw een „premie” uitbetaalt, morgen, zelf gevestigd begrijpen, dat dezelfde handeling nu onbehoorlijk is? De hoogeschool en haar leeraren mogen zich wat meer inlaten met de ethika en de etiquette van het geneeskundig beroep.

Ten slotte vermaant NASSAVER tot een voortdurende herziening van wat wij als gedragsregelen mochten vaststellen, opdat deze niet op haar beurt verouderen.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

OVER COLLARGOLTOEDIENING.

Weer schijnt het noodig eenige bekende zaken te herhalen, nu niemand zich gedrongen voelt het overbluffende stukje van den heer CIJFER (in dit tijdschrift van 29 Augustus j.l.) te beantwoorden. Zijn opmerkingen toch mogen niet onbesproken blijven; immers geheel gelezen en begrepen heeft hij mijn onderzoek niet, als hij mij noemt in één adem met iemand in wiens werk ik, ondanks ijverig zoeken, niets goeds heb kunnen vinden; of had ik mij krasser moeten uitdrukken, toen ik vergoelijkend schreef:

„Vreemd is het BAMBERGER zonder verdere redeneering te hooren mededeelen, dat hij zilver in de urine zijner met collargol behandelde konijnen heeft gevonden, terwijl hij aanneemt, dat het collargol terstond na inspuiting als een onoplosbare stof in het bloed voorkomt, die door middel van uit-tredende leucocyten zou worden uitgescheiden”.

Physiologisch onmogelijk zouden wij onder ons Hollandsche artsen zeggen, ook al lezen wij het in de *Berliner klinische Wochenschrift*. Nog vreemder klinkt deze physiologische onmogelijkheid, als men weet, dat er geen spoor zilver in de urine van een met collargol behandeld [mensch of dier kan worden aangetoond en in het bloed dan alleen zilver kan worden gevonden, als eenige malen een doodelijke hoeveelheid collargol wordt toegediend.

Heel voorzichtig heb ik indertijd geschreven en voorzichtiger vorm kan ik ook nu nog niet vinden:

„Wanneer nu aan het collargol therapeutische waarde moet worden toegekend, hetgeen voor velen reeds onomstootelijk vaststaat, maar hetgeen nog lang niet is bewezen, dan heeft men dus met het hiervolgende rekening te houden:

- 1°. dat het collargol, in het bloedvaatstelsel gebracht, daarin niet wordt veranderd in een voor het lichaam indifferent neerslag;
- 2°. dat het collargol in staat is, eenige leucocytenvermeerdering te doen optreden;
- 3°. dat het collargol de oxydatie der toxische bacterieënproducten versnelt;
- 4°. dat het collargol een algemeene vaatcontractie kan bewerken;
- 5°. dat het collargol, terstond, nadat het in het bloed is gebracht, daaruit wordt verwijderd en vastgelegd wordt in die organen, die bij sepsis belangrijke functioneele en anatomische veranderingen plegen te ondergaan;

6°. dat er tot nog toe door het dierexperiment niets is bewezen van hetgeen wordt aangevoerd tegen de mogelijkheid, dat het collargol therapeutische waarde hebben zou”.

N°. 6 schijnt den heer CLIFER te onbelangrijk om het bij zijn overwegingen in aanmerking te nemen; de vijf eerste decreeteert hij als onvoldoende om de „griezelige behandelingswijze” toe te passen. Allereerst zouden wij wel willen vragen, waarom van het collargol zooveel meer verlangd wordt dan van het kwik, het chinine, het digitalis en zoo veel andere onzer middelen; want wat wil men door proefneming meer bewezen hebben dan dat de toepassing onschadelijk en in meer dan één opzicht rationeel genoemd kan worden; en verder mag men er zich over verwonderen, dat juist de behandeling met collargol een griezelige wordt genoemd. Er wordt ingespoten een homogene, steriele, isotonische, op lichaamstemperatuur gebrachte vloeistof; alle voorwaarden om het collargol in oplossing te houden zijn in het bloed aanwezig. De zwarte kleur heeft misschien vroeger ongerechtigheden verborgen, maar deze komen nu in een collargoloplossing niet meer voor en ook toen kon het microscoop het gevreesde kwaad gemakkelijk voorkomen. Nog nooit heb ik een koude rilling en temperatuursverhooging na collargoltoediening kunnen waarnemen, maar aannemelijk is dit verschijnsel zeker; zelfs emboliën en venenthrombose kan ik mij voorstellen, dat zich kunnen voordoen ná de inspuiting maar niet er door. Bij een zwaar zieken, septischen patiënt kan na een bad, een lavement hetzelfde ontstaan en toch zal de aanwending er van om het griezelige niet worden nagelaten.

Na behoorlijk collargolinspuiting in een gezond organisme wordt nooit embolie of thrombose waargenomen; voor de hand ligt het dan ook om aan te nemen, dat de ziekte en niet het collargol de gevaren aanbrengt. Wat heeft dat arme collargol dan toch gedaan; een bij herhaling na collargoltoediening waargenomen genezing mag er niet, een na inspuiting optredend ongeluk moet er met zekerheid aan worden toegeschreven.

Maar ligt er dan misschien iets griezeligs aan de stof zelve? Toch hebben wij hier niet voor ons het griezelige van een uit zijn aard uiterst samengesteld en daardoor onbegrijpelijk serum, wij hebben hier niet eens te doen met een verbinding, zelfs niet een heel eenvoudige; niet anders dan een grondstof, heel nauwkeurig te wegen en te doseeren, wordt ingebracht en nu wij de physiologische werking er voor een goed deel van kennen, weten wij ook waar het blijft en hoe het lichaam het verwerkt, iets wat van de meeste onzer geneesmiddelen niet gezegd kan worden. Alweer dat arme collargol, waaraan men nu nog hooger eischen stellen wil. Men vraagt niet minder dan om bewijs, dat het bij sepsis helpt. Hoe wil men dat dit bewijs geleverd worden zal? In dierproeven, zegt men, is de eenig mogelijke wijze van bewijsvoering te vinden; maar zij die dit zeggen moesten bedenken, dat een kunstmatig geïnfecteerd konijn iets anders is dan een ziek geworden mensch en dat men door dierproeven slechts analogieën vindt en op nieuwe denkbeelden wordt gebracht. In de serumtherapie geldt toch hetzelfde. Van simpele feiten, dikwijls door het toeval gevonden, wordt door proefneming wetenschap gemaakt en gelukkig hij, die kunstenaar dan genoeg is om aan zijn vakgenooten zijn nieuwe denkbeelden te kunnen laten weten. Kwakzalvers hebben ons het kwik gegeven, een dankbare gravin zond ons het

merkwaardig poeder, dat haar van de koorts genezen had en het is de taak der groote mannen van ons vak geweest deze middelen te beproeven, maar geen enkele heeft ooit kunnen bewijzen, dat het kwik de syphilis geneest en het chinine helpt bij malaria. Langzamerhand heeft men ook deze middelen leeren gebruiken, het juiste oogenblik der aanwending leeren kennen, hun invloed in een bepaald geval, hoe lang die invloed duurde; de doseering is geregeld en men heeft middelen gezocht om mogelijke bijwerking te voorkomen.

Zoo zal het ook nu moeten gaan met het collargol, nu er van getuigd kan worden: „dat er tot nog toe door het dierexperiment niets is bewezen van hetgeen wordt aangevoerd tegen de mogelijkheid, dat het collargol therapeutische waarde hebben zou”.

Nog zou men over indicatie bij collargoltoediening kunnen spreken, maar het schijnt voorloopig genoeg er op te wijzen, dat op dit oogenblik niets de toepassing van het collargol aan het ziekbed in den weg staat en dat de tijd dus leeren moet, wat men er in de praktijk nog van te wachten heeft.

Amsterdam, 7 September 1908.

Dr. J. VRIESENDORP.

BERICHTEN.

BUITENLAND

MÜNCHEN. — Bierverbruik. In 1881 tot 1885 werden te München per hoofd en per jaar 465 liter bier gedronken en van 1886 tot 1890 zelfs 487 L. Doch sedert dien tijd is het bierverbruik gestadig gedaald, zoodat het in het laatste jaar 287 L. bedroeg. Te Berlijn zijn in het voorlaatste jaar 99 millioen L. bier ingevoerd en 136½ millioen L. uitgevoerd, en in het laatste jaar 95 millioen L. ingevoerd en 134½ millioen L. uitgevoerd. (*Münch. med. Wochenschr.*).

— **Een nijverheidsarts.** in het koninkrijk Beieren zal een Landes-gewerbearzt worden aangesteld als adviseur van het toezicht op de nijverheid. Hij moet, volgens de oproeping van sollicitanten, vertrouwd zijn met statistisch, proefondervindelijk, natuur- en scheikundig en bacteriologisch onderzoek. De jaarwedde van zulk een veelzijdig wetenschappelijk ambtenaar, die eerst op rijpen leeftijd deze betrekking zal kunnen aanvaarden, is aanvankelijk 4800 Mk. en kan na 15 jaren dienst stijgen tot 7200 Mk. Bureau- en reiskosten worden vergoed (*Allg. med. Centralz.*). Men mag zich afvragen of zulke jaarwedden voor zulk werk, waarbij bijverdiensten buitengesloten zijn, aan anderen dan aan artsen zouden worden aangeboden.

LEIPZIG. — Bond van „Kliniker”. Te Leipzig heeft een bijeenkomst plaats gehad van de Kliniker (d. z. de studenten in de geneeskunde van de laatste studiejaren) van veertien hoogeschole, om de gemeenschappelijke belangen te bespreken. Ter sprake is gekomen het plan om bij de regeering er op aan te dringen, dat het tweede halve jaar militaire dienst als deel van het „practische jaar” aan hospitaaldienst moge worden besteed. Ook werd de wensch uitgesproken tot instelling van hygiënische en balneologische studiereizen voor de studenten (*Allg. med. Centralz.*).